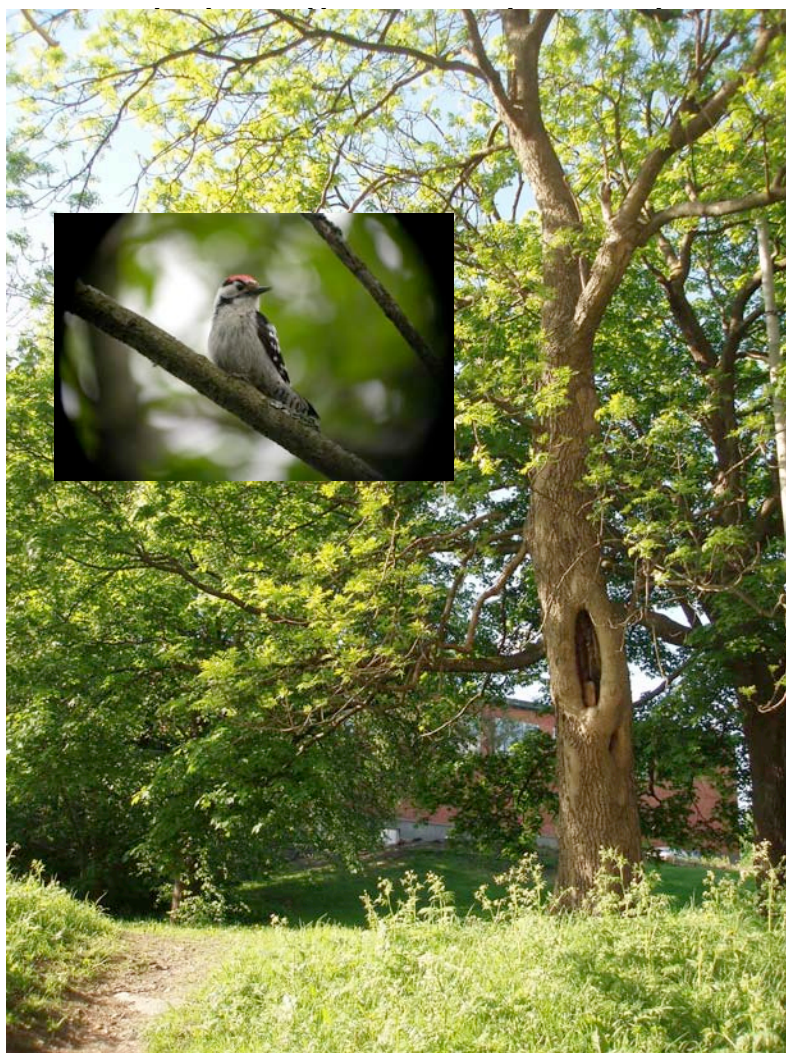

Fågelinventering för Västlänken i Göteborg

Beställare: Stadsbyggnadskontoret, Göteborgs Stad, Emir Aganovic

Konsult: Calluna AB

Föfattare: Håkan Andersson

Rapporten bör citeras som: Andersson, H. 2013. Inventering av fåglar i fem områden i Göteborg 2013. Ett underlag för det fortsatta arbetet med Västlänken. Calluna AB 2013.

Projektets organisation: Maria Thorell (projektledare), John Askling och Annika Delbanco (bitr projektledare), Håkan Anderson (inventering, rapport), John Rolander (inventering), Håkan Sandsten (kvalitetskontroll).

Handling färdigställd: 13 augusti 2013

Calluna intern projektkod: MTL0011

Fotografier: Elisabeth Östlund Fält, © Calluna AB, om inget annat anges. Framsidan: Mindre hackspett, Uno Unger med tillåtelse av Göteborg stad.

Innehåll

Sammanfattning	2
Mindre hackspett	2
Turkduva	2
Övriga fågelarter	2
Bakgrund	2
Uppdraget	2
Allmän beskrivning av områdena	2
Metoder	2
Resultat	2
Diskussion	2
Referenser	2
Bilagor	2

Sammanfattning

På uppdrag av Göteborgs stad har Calluna AB genomfört en fågelinventering i fem områden i Göteborg i samband med arbetet med Västlänken vid fyra tillfällen (30 april, 14 maj, 22 maj, 17 juni 2013). I uppdraget ingick också att göra känslighetsbedömningar samt att ge förslag på åtgärder som kan minska påverkan på fågellivet. De aktuella områdena var: 1. Skansen Lejonet, 2. Centralen, 3. Haga, 4. Korsvägen och 5. Almedal.

Denna delrapport behandlar bara fågelinventeringen. Känslighetsbedömningar och förslag på åtgärder för att minska påverkan på fågellivet återfinns i huvudrapporten (Thorell et al. 2013).

Vid inventeringen påträffades sammanlagt 39 arter. Det artrikaste området var Korsvägen med 39 påträffade arter. Almedal noterades för 27 arter och Haga för 22. Inte förvånande påträffades minst antal arter i Skansen Lejonet respektive Centralen med 15 respektive 12 arter. De flesta av dessa arter bedömdes som häckfåglar eller möjliga häckfåglar. Enstaka fågelarter hörde helt klart till arter som bara passerade området, t.ex. storskarv i Korsvägen.

Samtliga påträffade arter får anses vara vanliga eller ganska vanliga arter. Fyra rödlistade arter påträffades: gråtrut, silltrut, tornseglare och turkduva. För gråtrut, tornseglare och turkduva kan inte möjliga häckningar uteslutas. Silltrut bedömdes inte som häckande i inventeringsområdet.

Mindre hackspett

Inga fynd av mindre hackspett gjordes. Arten är däremot flitigt rapporterad i Göteborgsområdet på Artportalen.

Tre områden identifierades som potentiellt värdefulla för mindre hackspett. Det handlar om det ganska vildvuxna lövskogsområdet söder om Näckrosdammen i Haga, samt de två skogsområdena öster om Kungsbackaleden i Almedal. I dessa områden finns gott om död ved, gamla träd och högstubbar av lämpliga trädslag. Detta ger förutsättningar för födosök och bobyggnad.

Ett särskilt värde har de två skogsområdena i Almedal, som ligger bara 6 km från ett större skogsområde utanför stadskärnan, nämligen Delsjöområdet. Här finns med andra ord bra möjligheter för etablering eller återetablering av mindre hackspett.

Turkduva

Ett exemplar av turkduva noterades i Haga. Flera område kan säkert fungera som häckningsrevir för turkduva, men möjligen är de miljöer som är aktuella i inventeringsområdet inte optimala för arten. I parker och industriområden finns möjligen värdefulla födosöksområden, kanske främst vintertid.

Övriga fågelarter

De allra flesta fågelarter som påträffades är vanliga eller ganska vanliga, och kan påträffas i många olika miljöer, bl.a. i städer. Tre arter, förutom turkduva, är rödlistade: gråtrut, silltrut och tornseglare.

Gråtrut häckar främst på öar eller skär vid havet, ibland vid större inlandsvatten. Födosökande fåglar kan dyka upp nästan var som helst, t.ex. på åkermark eller vid soptippar. De observationer som gjorde var säkert födosökande fåglar, men att häckning förekommer på något större hustak i Skansen Lejonet eller Centralen kan inte uteslutas.

Silltrut häckar på öar eller skär vid havet. Liksom för gråtrut kan födosökande silltrutar påträffas på många olika platser. Häckning av silltrut på hustak verkar vara mycket sällsynt förekommande och den individ som sågs i Centralen bedömdes som födosökande, och inte häckande i området.

Tornseglare häckar främst under tegelpannor eller i andra nischer i byggnader. Födosökande fåglar flyger över mycket stora områden, och är inte ovanliga över t.ex. städer. Häckning av arten i någon byggnad kan inte uteslutas.

Bakgrund

Uppdraget

På uppdrag av Göteborgs stad har Calluna AB genomfört en fågelinventering i fem områden i Göteborg i samband med arbetet med Västlänken vid fyra tillfällen (30 april, 14 maj, 22 maj, 17 juni 2013). I uppdraget ingick också att göra känslighetsbedömningar samt att ge förslag på åtgärder som kan minska påverkan på fågellivet. De aktuella områdena var: 1. Skansen Lejonet, 2. Centralen, 3. Haga, 4. Korsvägen och 5. Almedal.

Omfattningen av uppdraget specificerades av uppdragsgivaren (utredningsområden och antal tillfällen, se Göteborgs Stad 2013). Ett tillfälle, i mars, gick inte att genomföra p.g.a. försening i upphandlingen men det bedöms inte ha haft betydelse för resultatet i föreliggande rapport.

Särskilt fokus låg på två rödlistade arter som påträffats i trakten: mindre hackspett och turkduva.

Allmän beskrivning av områdena

Skansen Lejonet

Det aktuella området är kraftigt exploaterat och består främst av industrimark, vägar, järnvägar och banområden. I den nordöstra kanten finns flerfamiljsbostäder. Andelen hårdgjorda ytor är stor. De trädklädda ytorna är små och med stora avstånd sinsemellan. Längs Säveåns kanal i den nordvästra delen växer planterade trädrader.

Centralen

Även centralen består till största delen av industrimark, vägar, järnvägar och banområden, och med en stor andel hårdgjorda ytor. I den nordvästra kanten tangerar området Göta älv. I den sydvästra delen finns flerfamiljsbostäder. De trädklädda ytorna är även här små och med stora avstånd sinsemellan.

Haga

Området består till största delen av bebyggelse, främst bostäder. Längs kanalen i den centrala delen, och i anslutning till Haga kyrka finns parker med vuxna ädellövträd. Även här är andelen hårdgjorda ytor stor.

Korsvägen

Området består till största delen av bebyggelse, främst bostäder. Trädklädda ytor finns kring Näckrosdammen, vid universitetet och vid Liseberg. De vildvuxna lövskogsområdena söder om Näckrosdammen har höga värden med avseende på fågellivet. Området är snårigt, med en stor andel död ved och är förhållandevis ostört, trots att det ligger mitt i staden. I den östra kanten finns en mindre kanal. I området finns förhållandevis stora ytor med gräsmattor, främst vid Näckrosdammen och vid universitetet.

Almedal

Området består till största delen av industrimark, vägar och stora parkeringar. I den östra kanten finns två förhållandevis stora skogsområden, dominerade av ädellövträd. Dessa skogsområden har höga naturvärden med avseende på fågellivet. Andelen äldre träd med håligheter och andra gammelträdskaraktärer är stor, liksom mängden död ved. Avståndet till naturområden utanför stadskärnan, i det här fallet Delsjöområdet, är litet, ca 600 m.

Metoder

Sedan tidigare är turkduva och mindre hackspett kända från inventeringsområdena. Ett särskilt fokus har legat på att inventera dessa arter, men alla förekommande fågelarter har noterats.

Den metodik som valdes för inventeringen var en förenklad linjetaxering vilken genomfördes vid fyra tillfällen (30 april, 14 maj, 22 maj, 17 juni 2013), i de fem utredningsområden som avgränsats i avropsförfrågan (Göteborgs Stad 2013). Detta innebar att samma slinga promenerades vid varje inventeringstillfälle, se bifogade kartor. Slingan valdes så att intressanta miljöer i respektive utredningsområde täcktes in. Till intressanta miljöer räknades sådana som med stor sannolikhet tjänade som häckningsmiljö för fågelarter: parker, skogsområden, ruderatmark. Områden som inte har inventerats med någon större noggrannhet är vägar, områden som helt domineras av bebyggelse och större, hårdgjorda ytor. Observationer av fåglar som gjorts på sådana områden har ändå noterats. Linjetaxeringen har kombinerats med punkttaxering vid områden som inte kunnat beträddas, t.ex. inhägnade områden och bangårdar.

Vid det första besöket den 30 april bestämdes en lämplig inventeringsslinga som täckte in så mycket som möjligt av de ur ett fågelperspektiv intressanta delarna av respektive område. Platser lämpliga för punkttaxering identifierades. Tillstånd att inventera inom det inhägnade Lisebergs-området utverkades.

Inventeringen gick till så att alla fågelarter noterades. Vanliga fågelarter noterades i fältprotokoll. Arter med naturvårdsintresse ritades dessutom in på en fältkarta. Häckningsindicer (Närkes Ornitologiska Förening 2012) från revirhävdande hane (sjungande) till mer handfasta tecken på häckning (vuxna fåglar som matar ungar, eller

flyger in i en holk med mat i näbben) noterades. Vid inventeringen var personalen noggrann med att inte räkna samma fåglar flera gånger.

I denna rapport har indicierna förenklats. Atlaskriterierna 1-2 motsvarar möjlig häckning (MH) och kriterierna 3-20 motsvarar häckning (H). Den här förenklingen i rapporteringen av häckningsindicierna och kriterierna är relevant att göra i miljöer med vanliga fågelarter, såsom i utredningsområdena för Västlänken och med det syfte som inventeringen har. Med vanlig fågelart menas t.ex. bofink. I de fall då en sällsynt art, t.ex. turkduva eller mindre hackspett, påträffas redovisas mer detaljer, t.ex. typ av häckningsindicium och någon form av värdering av observationen. En vanlig eller mycket vanlig fågelart med en sjungande hane i lämplig biotop har oftast redovisats som häckfågel. I fallet med turkduvan i Hagakyrkans torn har försiktighetsprincipen använts och arten har redovisats som möjlig häckfågel.

Resultat

Skansen Lejonet

Antalet fågelarter som noterades var 15 stycken. Samtliga arter är vanliga eller ganska vanliga och kan anses förväntade i området.

En rödlistad art påträffades: gråtrut. Arten häckar främst längs havsstränder och större insjöar. Även större hustak utnyttjas ibland. Födosökande gråtrutar, eller unga, icke häckande individer, kan påträffas långt från vatten, t.ex. på åkermark eller vid soptippar.

Centralen

Antalet fågelarter som noterades var 12 stycken. Samtliga arter är vanliga eller ganska vanliga och kan anses förväntade i området.

Två rödlistade arter påträffades: gråtrut och silltrut. Båda arten häckar främst längs havsstränder, gråtruten också vid större insjöar. Gråtrut utnyttjar även större hustak för häckning ibland. Födosökande grå- och silltrutar, eller unga, icke häckande individer, kan påträffas långt från vatten, t.ex. på åkermark eller vid soptippar.

Haga

Antalet fågelarter som noterades var 22 stycken. Detta var det enda området där den rödlistade turkduvan noterades. I övrigt är samtliga arter vanliga eller ganska vanliga och kan anses förväntade i området.

Även här påträffades födosökande gråtrut.

Korsvägen

Antalet fågelarter som noterades var 31 stycken, vilket var det högsta antalet av de fem områdena. Samtliga arter är vanliga eller ganska vanliga och kan anses förväntade i området.

Även här påträffades födosökande gråtrut. Ytterligare en rödlistad art påträffades: tornseglare. Arten häckar främst under takpannor och andra nischer på byggnader, men födosöker i luften över stora områden.

Almedal

Antalet fågelarter som noterades var 27 stycken. Samtliga arter är vanliga eller ganska vanliga och kan anses förväntade i området.

Även här påträffades födosökande gråtrut.

Tabell 1. Alla påträffade fåglar i inventeringen. H (häckning) innebär att säkra tecken på häckning har iakttagits, t.ex. vuxna fåglar som matar ungar, eller nyligen utflugna ungar. MH (möjlig häckning) innebär att arten iakttagits men att säkra tecken på häckning inte noterats. I de allra flesta fallen kan det dock antas att arten häckar i området, bl.a. på att de handlar om vanliga fågelarter som kan påträffas nästan var som helst, och att miljön ansågs lämplig för arten. EH (ej häckning) innebär att det med säkerhet handlar om arter som inte häckar i området, t.ex. för att lämpliga häckplatser saknas. Det kan t.ex. handla om hålträdshäckande arter i områden utan hålträd, eller överflygande arter som med säkerhet häckar i andra typer av miljöer.

Art	Skansen Lejonet	Centralen	Haga	Korsvägen	Almedal
Björktrast <i>Turdus pilaris</i>	MH		MH	H	MH
Blåmes <i>Parus caeruleus</i>	H	MH		H	H
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	H		H	H	H
Fiskmå <i>Larus canus</i>	H	MH	MH	MH	EH
Gransångare <i>Phylloscopus collybita</i>					H
Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>					MH
Gråsparv <i>Passer domesticus</i>	H	MH	H	MH	
Gråtrut <i>Larus argentatus</i>	MH	MH	EH	EH	EH
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>			MH	H	

Art	Skansen Lejonet	Centralen	Haga	Korsvägen	Almedal
Grönfink <i>Chloris chloris</i>			H	H	MH
Gröngöling <i>Picus viridis</i>				MH	
Grönsiska <i>Carduelis spinus</i>				MH	
Grönsångare <i>Phylloscopus sibilatrix</i>					H
Gärdsmyg <i>Troglodytes troglodytes</i>				H	H
Havstrut <i>Larus marinus</i>		EH			
Kaja <i>Corvus monedula</i>	EH		MH	MH	MH
Koltrast <i>Turdus merula</i>		H	H	H	H
Kråka <i>Corvus cornix</i>	MH	MH	MH	MH	MH
Ladusvala <i>Hirundo rustica</i>			EH		
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i>				H	H
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>			MH	MH	MH
Pilfink <i>Passer montanus</i>	MH		MH	H	
Ringduva <i>Columba palumbus</i>	EH	EH	H	H	H

Art	Skansen Lejonet	Centralen	Haga	Korsvägen	Almedal
Rödhake <i>Erithacus rubecula</i>	H		MH	MH	H
Rödstjört <i>Phoenicurus phoenicurus</i>					H
Silltrut <i>Larus fuscus</i>		EH			
Skata <i>Pica pica</i>	MH	MH	H	MH	MH
Stare <i>Sturnus vulgaris</i>			MH	MH	MH
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>				EH	
Större hackspett <i>Dendrocopos major</i>				MH	MH
Svarthätta <i>Sylvia atricapilla</i>				H	H
Svartvit flugsnappare <i>Ficedula hypoleuca</i>			MH	MH	
Sädesärla <i>Motacilla alba</i>	MH	MH	H	H	MH
Talgoxe <i>Parus major</i>	MH		MH	H	H
Taltrast <i>Turdus philomelos</i>					H
Tamduva <i>Columba livia</i>	MH	MH	MH	MH	MH
Tornseglare <i>Apus apus</i>				MH	

Art	Skansen Lejonet	Centralen	Haga	Korsvägen	Almedal
Trädgårdssångare <i>Sylvia borin</i>				H	H
Turkduva <i>Streptopelia decaocto</i>			MH		

Tabell 2. Rödlstade arter påträffade i inventeringen, enligt Gärdenfors (2010).

Art	Aktuell kategori	Kommentar
Gråtrut <i>Larus argentatus</i>	NT Nära hotad	Häckar främst vid havskuster och i vid större inlandsvatten. Kan påträffas födosökande långt från vatten, t.ex. på åkermark och soptippar.
Silltrut <i>Larus fuscus</i>	NT Nära hotad	Häckar främst vid havskuster. Kan påträffas födosökande långt från vatten, t.ex. på åkermark och soptippar.
Tornseglare <i>Apus apus</i>	NT Nära hotad	Häckar främst under takpannor och i andra nischer på byggnader i många olika typer av miljöer. Flyttfågel.
Turkduva <i>Streptopelia decaocto</i>	NT Nära hotad	Häckar främst i äldre villabebyggelse, mindre samhällen och byar. Kan påträffas födosökande på platser där spannmål hanteras, och i en lång rad andra miljöer.

Diskussion

Mindre hackspett

Ingen mindre hackspett noterades i inventeringen. Arten är dock flitigt rapporterad i Artportalen och att den förekommer i området är ställt utan all tvekan. Arten har dock stora revir och ställer en del krav på sin miljö.

Tre områden är särskilt värdefulla för mindre hackspett. De vildvuxna skogsområdet söder om Näckrosdammen (område 4) och de två skogsområdena öster om Kungsbackaleden (område 5). I dessa områden finns död ved och högstubbar, vilket erbjuder lämpliga substrat att leta föda i och träd att hacka ut bon i. Parker med gamla ädellövträd fungerar i viss mån som födosöksområden, men förmodligen krävs stora ytor för att tillgodoses behovet för ett par mindre hackspett.

Turkduva

Ett exemplar av turkduva noterades. Det satt på Hagakyrkans tak i område 4. Parkmiljöerna kring Hagakyrkan kan möjligen fungera som häckningsmiljö men några tecken på att arten verkligen häckar i närområdet noterades inte.

Turkduvan föredrar för häckning äldre villaområden med trädgårdar, mindre samhällen eller byar. Det är möjligt att Göteborgs parker inte är en optimal miljö. För födosök är bl.a. områden där spannmål hanteras viktiga. Annars krävs förmodligen områden som producerar gott om lite större frön viktiga och det är tänkbart att Göteborgs parker med sina klippta gräsmattor inte uppfyller artens krav. I viss utsträckning kan dock nästan alla ytor inom inventeringsområdet någon gång fungera som födosöksområde för turkduva.

Övriga fågelarter

Samtliga av de påträffade fågelarterna är vanliga eller ganska vanliga och kunde förväntas vid inventeringen. Hit hör t.ex. flera arter mesar, trastar, sångare och kråkfåglar.

Förutom turkduva påträffades tre rödlistade arter (enligt Gärdenfors 2010): gråtrut, silltrut och tornseglare. Ingen av dessa arter kan anses strikt knuten till stadsmiljöer av den typ som den största delen av inventeringsområdet har.

Referenser

Gärdenfors U. (ed) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010. Artdatabanken.

Göteborgs Stad. 2013. Avropsförfrågan. Naturinventering av flora och fauna av fåglar, fladdermus och fiskarter inom detaljplaner för stationer Centralen, Haga, Korsvägen samt delar av spårtunnelområdet för Västlänken i Göteborg. 2013-02-15. Dnr 0635/11.

Närkes Ornitologiska Förening. 2012. Häckningskriterier.

www.sofnet.org/atlasinventering/hackningskriterier

Thorell M., Andersson H., Askling J., Björklind R., Hultengren S., Levan M., Lundkvist E., Sandsten H., Stahre M., Sörensen J., Tenow E. & Östlund Fält E. 2013.

Naturmiljöutredning för Västlänken Göteborg – underlag för detaljplaner och miljökonsekvensbeskrivningar. Calluna AB, Göteborg.

Artportalen 2012

Rapportsystemet för fåglar-Svalan, Rapportsystemet för växter och svampar, Rapportsystemet för småkryp samt Rapportsystemet för övriga evertebrater.

<http://www.artportalen.se/>

Bilagor

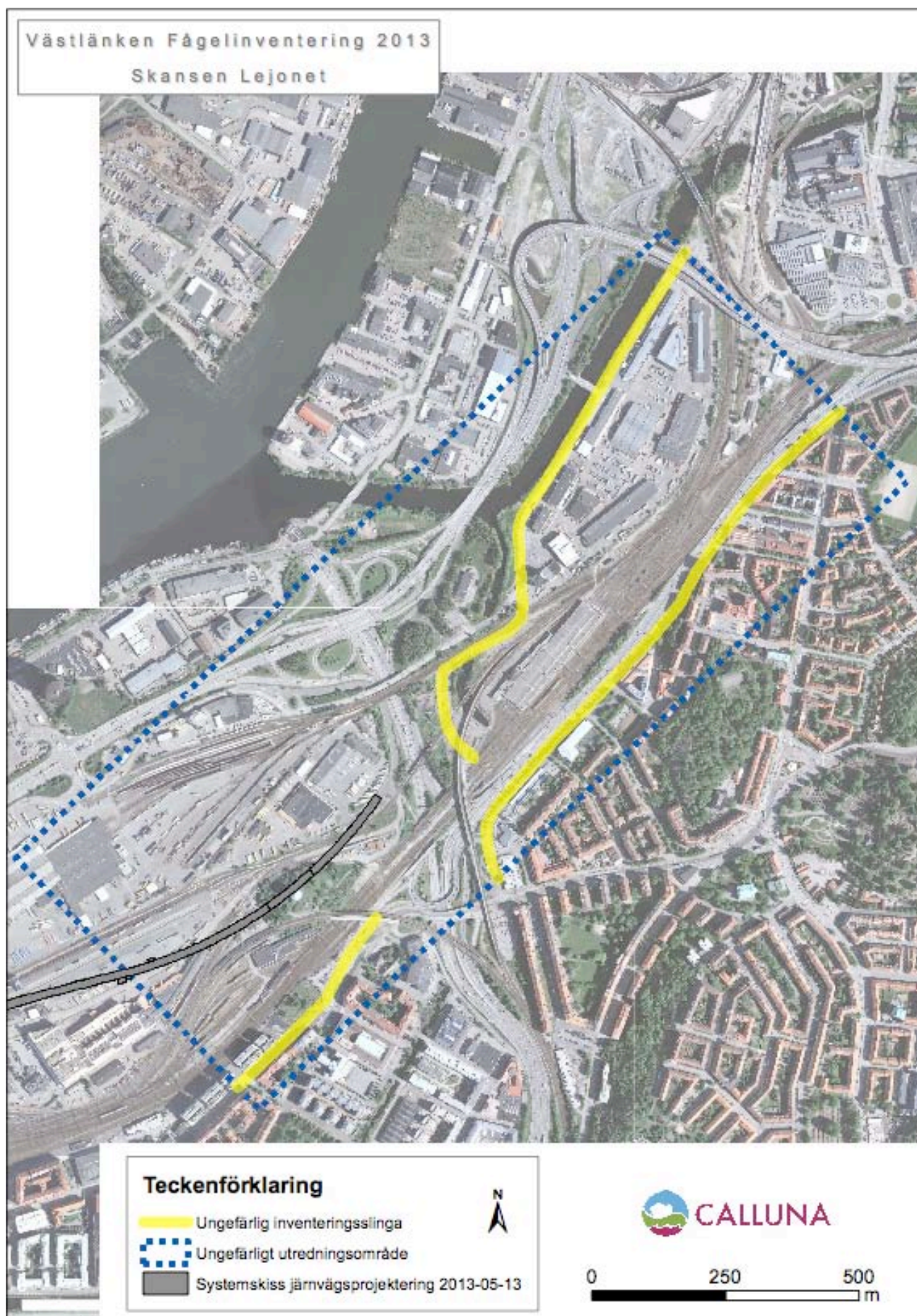
Bilaga 1: Karta. Skansen Lejonet

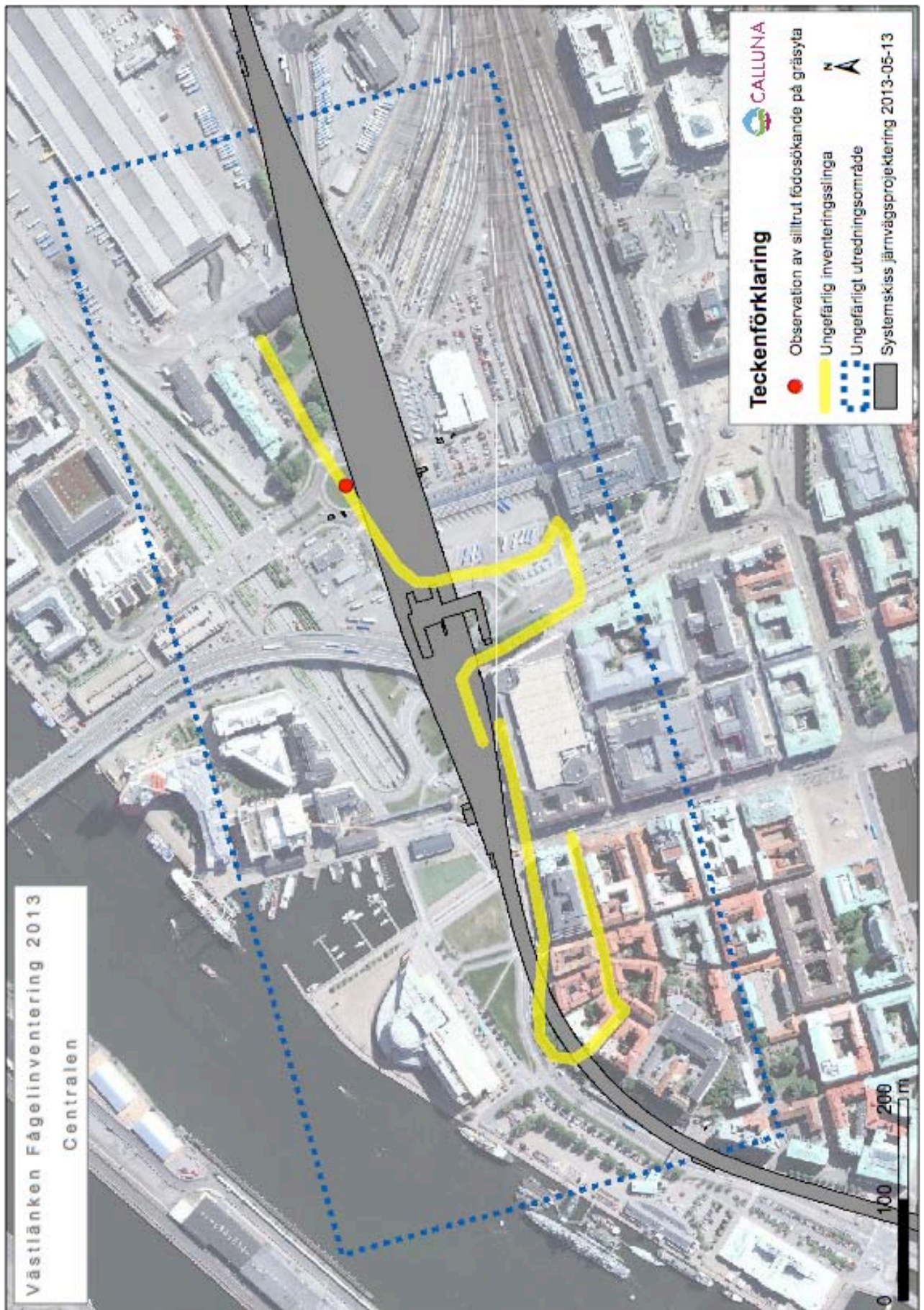
Bilaga 2: Centralen

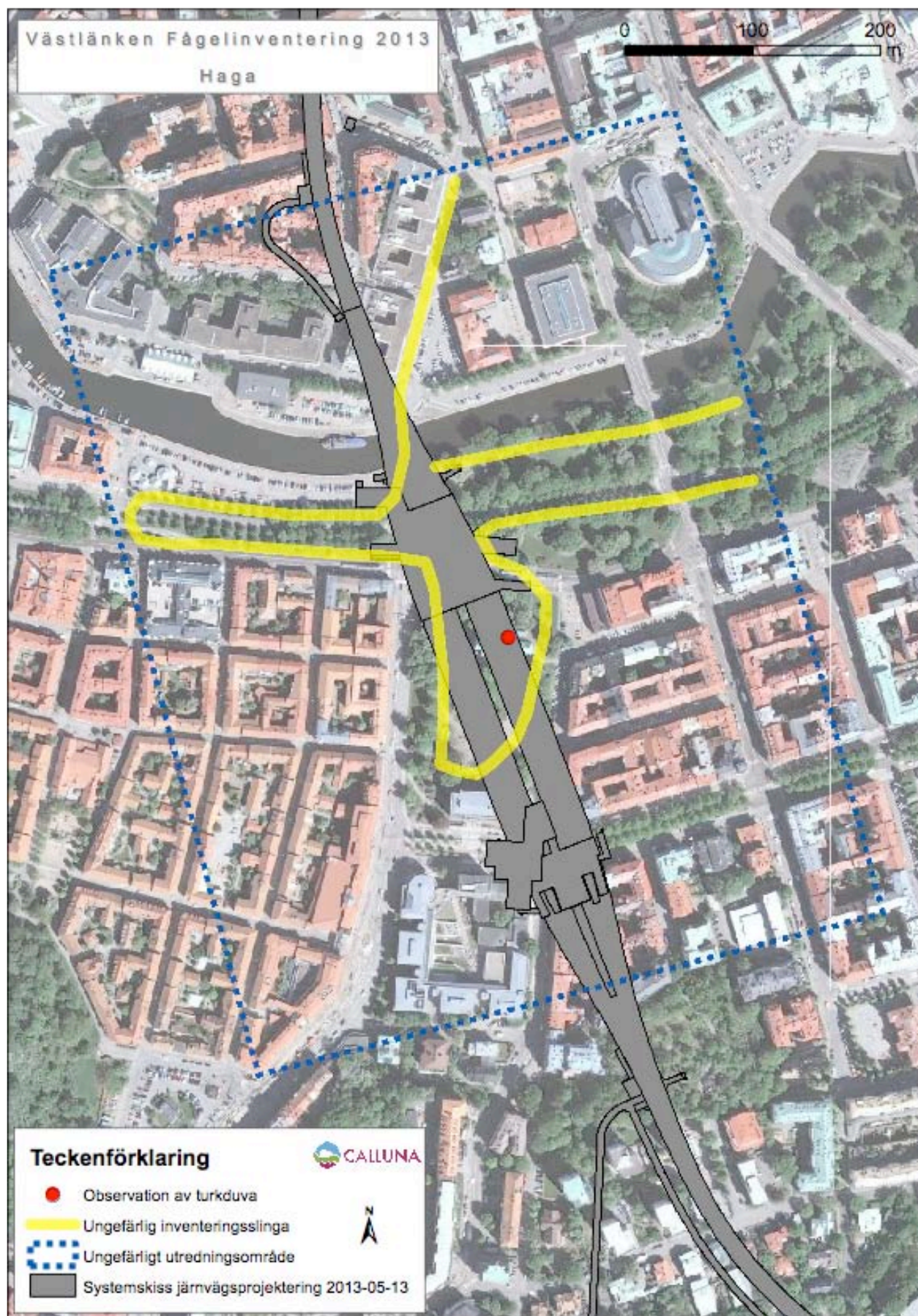
Bilaga 3: Haga

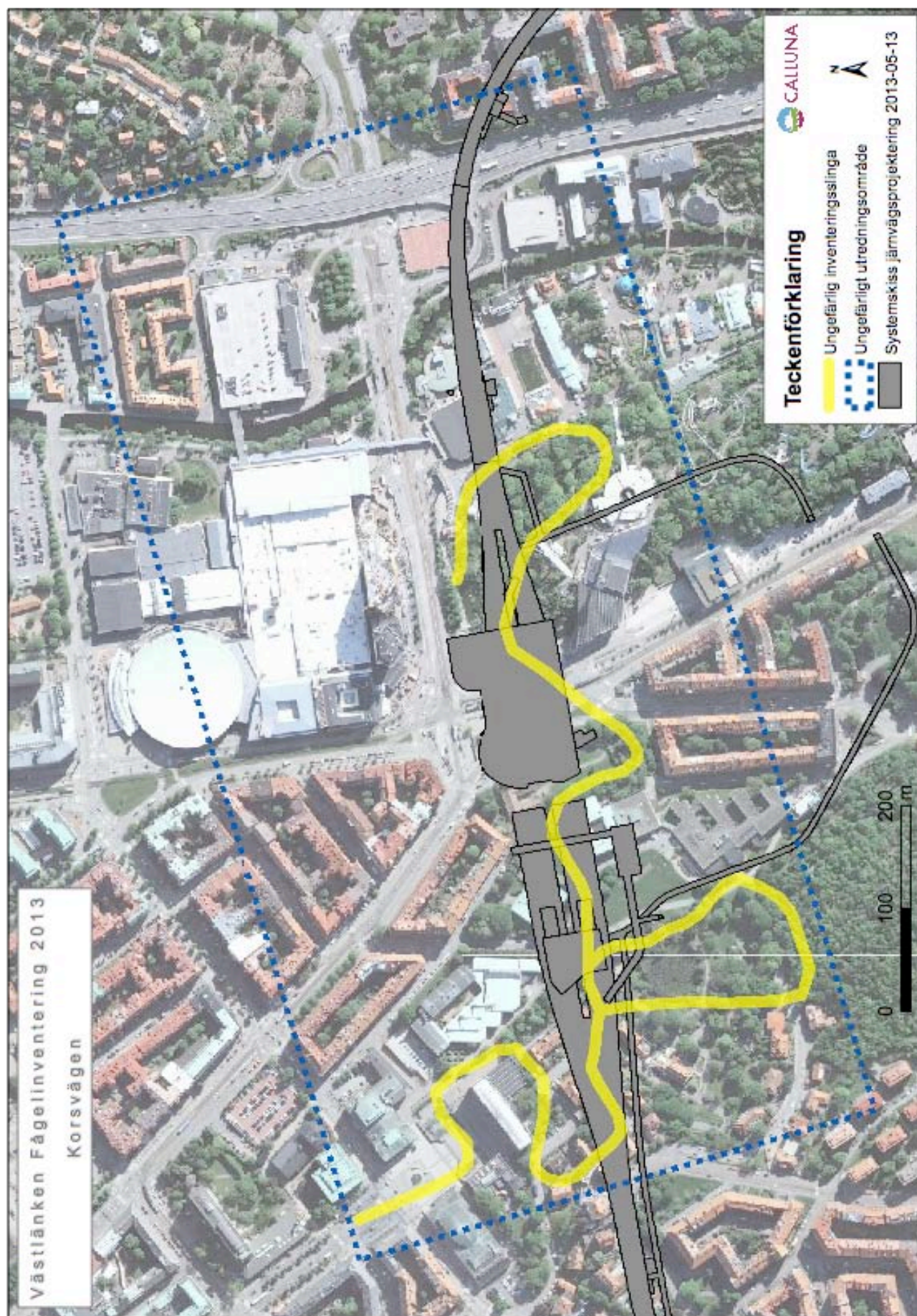
Bilaga 4: Korsvägen

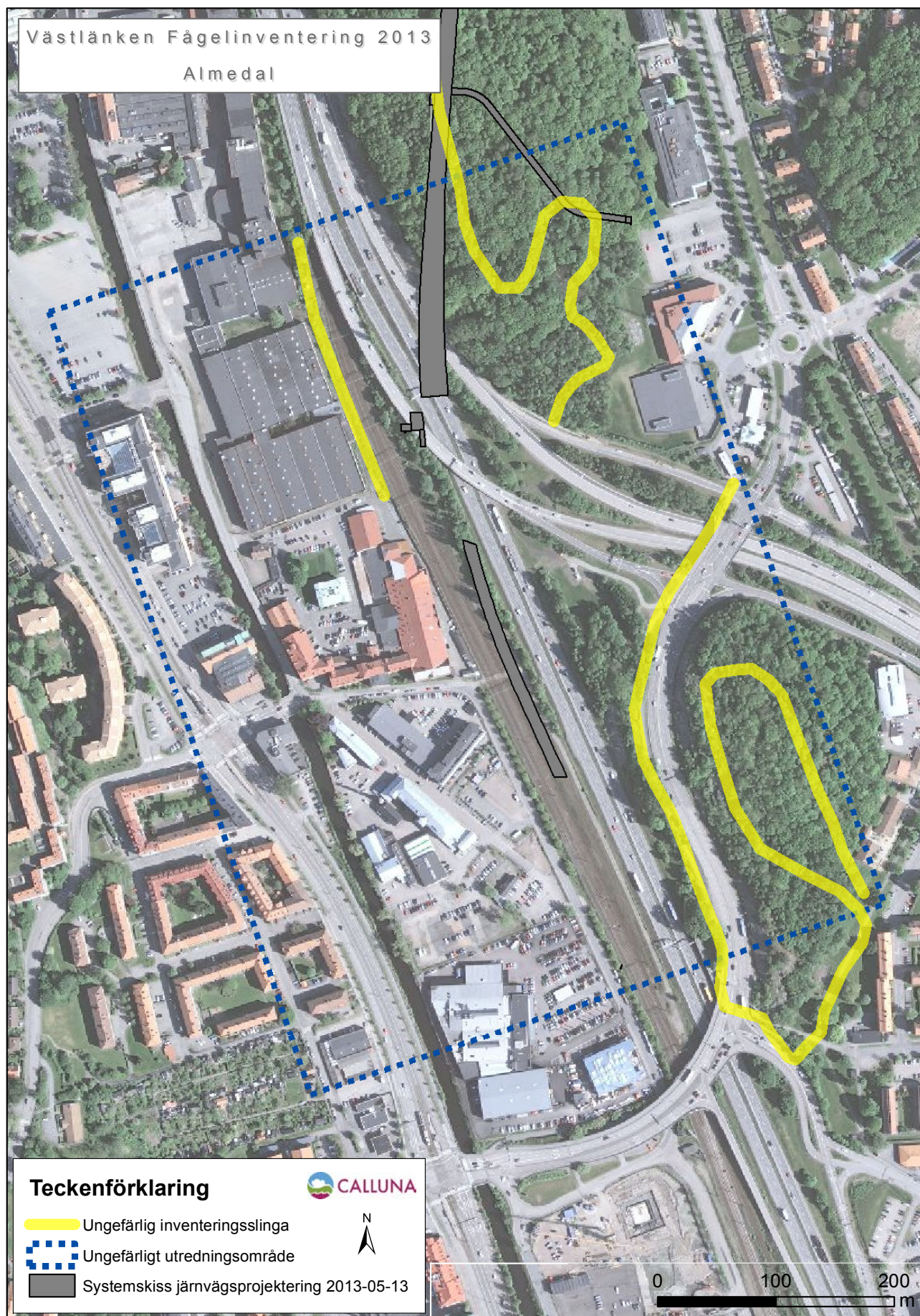
Bilaga 5: Almedal

*Calluna är landets ledande naturmiljökonsult
med idén att visa hur vi kan säkra funktionen
av våra ekosystem i framtiden.*

*Vi är din naturliga partner vid samhällsplanering,
Exploatering, miljöövervakning och naturvård.*

Calluna AB

Linköpings Slott 582 28 Linköping
www.calluna.se, info@calluna.se
Telefon: 013-12 25 75. Fax: 013-12 65 95